

**Насилство врз жените
во политичките партии во
Северна Македонија
- Извештај од проценката -**

Насилство врз жените во политичките партии во Северна Македонија

- Извештај од проценката -

Скопје, септември 2020

Овој извештај е подготвен од страна на Институт Охрид и Франческа Бинда, претседателка на Binda Consulting International, и Националниот демократски институт со поддршка од американскиот народ преку Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД). Ставовите изнесени во овој извештај им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за меѓународен развој или на Владата на Соединетите Американски држави.

Содржина

Извршно резиме.....	5
Вовед.....	6
Методологија.....	7
Анкети.....	8
Детални интервјуа	8
Фокус групи	9
Контекст: Застапеност на жените во политиката во Северна Македонија.....	10
Контекст: Застапеност на жените во политичките партии во Северна Македонија	11
Наоди од проценката: Релевантни партиски документи	13
Партиски статuti.....	13
Кодекси на однесување	14
Наоди од проценката: Пречки за учество на жените во партијата	16
Наоди од проценката: Насилство врз жените во политичките партии	20
Влијанија од и пријавување на насилството врз жените во политичките партии.....	25
Одговорност за спречување на насилство врз жените.....	31
Заклучоци и препораки.....	35
Препораки	35

Извршно резиме

На глобално ниво, од кога било претходно во политиката се вклучени сè поголем број жени. Меѓутоа, со зголеменото ангажирање на жените во политиката, дојде до зачестена појава и зголемен степен на насилство врз жените поради што жените се попречени да го остваруваат правото потполно и на подеднаква основа да учествуваат во политиката и јавниот живот. Проценката за насилството врз жените во политичките партии има клучно значење за да се разбере какво е влијанието врз учеството на жените во политичкиот живот и кои мерки се неопходни за да се спречи и отстрани насилството.

Ова истражување покажува дека претстои да се изоди долг пат во однос на учеството на жените во политичките партии во Северна Македонија. Кога тоа ќе се надопolni со недоволната застапеност на жените на државни функции, се чини дека овој проблем не е така охрабрувачки. Усвоениот систем за квоти за застапеност на жените во Собранието и локалните совети е само почетна основа. Декларативната поддршка не ги дава посакуваните ефекти. Кога станува збор за имплементацијата, се поставува прашањето дали политичките партии ја препознаваат важноста и влијанието од зголемената застапеност на жените за партијата, институциите и општеството. Иако секој би се согласил дека недоволната застапеност и насилството врз жените постојат и се особено присутни дури и во напредните демократски заедници, не секој е спремен да ја признае или прифати оваа форма на насилство или пак дека промените мора да произлезат од самите политички партии.

Кај политичките партии во Северна Македонија недостасува основна заштита за членките, активистки и политички претставнички. Партиските статuti или кодекси за однесување не содржат никакви одредби за родово-базираното насилство, вклучително и за вознемирување, принуда, клевета, и физичко или психолошко насилство. Партиските функционери – и мажи и жени — признаваат дека неприфатливото однесување кон жените не се препознава, туку дека насилното однесување се толерира „како цена“ за вклученост во политиката.

Праксата со која поимот за насилство врз жени произлезе за време на дискусиите во фокус групи имаше огромна и едукативна и трансформативна вредност. Така видливо беа охрабрани повеќе учесници да ги споделуваат своите посредни или непосредни искуства со насилството како членови на политичките партии. Истовремено, тоа укажа и на неколку важни заклучоци:

- Тешкотијата да се идентификуваат одредени форми на насилство, особено во случаите каде нема традиционално препознатливи знаци на злоупотреба;
- Ограничената свесност за постоењето на долга низа на различни постапувања кои претставуваат насилство и кои имаат директни импликации во однос на исходот, како што е за пријавувањето насилство;
- Постоењето пониска свест за прикриени форми на насилство може да направи нивната појава да се доживува како нормална, и големината на психолошките последици по жртвата да се доживува како тривијална.

Конечно, жените од политичките партии кои учествуваа во истражувањето покажаа подготвеност, независно на нивната политичка определба, да работат на превенција, едукација и заштита на жените од насилство.

Вовед

Обединетите Нации (ОН) го дефинираат насилството врз жените како „секое дело на родово базирано насилство кое дава за резултат или веројатно ќе даде за резултат физичка, сексуална или психолошка штета или страдање кај жените, вклучително и закани од такви дела, принуда или произволно лишување од слобода, независно дали тоа се случува во јавниот или приватниот живот.“ Оваа дефиниција ги оспорува обичајните или општите погрешни сфаќања дека насилството врз жените е само физичко или сексуално „насилство“ или дека тоа е приватна работа што се случува во домот. Ширум светот, значително е зголемен дијалогот, како и активностите кои се преземаат за справување со НВЖ. Меѓутоа, честопати тоа останува табу тема која погрешно е разбрана во општествата каде конзервативната и партијархална култура и понатаму ги поткопува родово базираните улоги.

Исто така, постои зголемена свесност на меѓународен план за насилството врз и вознемирувањето на жените во политиката, прифаќајќи ја поврзаноста меѓу насилството и учеството на жените во јавниот живот и како НВЖ влијае на демократските процеси. НВЖ во политиката подразбира родово базирано насилство насочено кон жените бидејќи тие се вклучуваат во политичкиот живот, односно, се кандидираат за носители на избрани функции, учествуваат во политичките партии, работат како избрани функционери, или присуствуваат на настани од кампањите. НВЖ во политиката вклучува и примена на присила или сила или закани за да се влијае на учеството на поединци, коешто има поголемо влијание врз жените поради нивната маргинализирана и ранлива положба во заедницата.

Со оглед на оскудните информации и истражувања за НВЖ во политиката, Националниот демократски институт дава приоритет на истражувања, дијалог и активности за да се отстрани НВЖ во политиката.

Во 2016, НДИ ја започна кампањата #NotTheCost - глобален повик за дејствување за да се подигне свеста и да се стави крај на насилството врз жените во политиката. Насловот на кампањата го отсликува фактот дека на многу жени им е кажано дека вознемирувањето, заканите, психолошката злоупотреба (лично и онлајн), физичките и сексуални напади се „цената што се плаќа за учество во политиката.“ Во последните неколку години, НДИ работи да се надмине ваквото тврдење преку подигнување на свеста за насилството со кое се соочуваат жените кои се политички активни, собирање податоци за таквото насилство, и градење капацитети кај партнерите за да се ублажат влијанијата и да се бара одговорност од сторителите.

Овој извештај е дел од истражувањето кое НДИ Северна Македонија го спроведе како дел од глобалната акција на НДИ. НДИ Северна Македонија одлучи да го направи ова истражување поради сè поголемиот број политичарки кои го креваат својот глас поради искусено или посведочено насилство врз жени во политиката. Има сè повеќе дискусии дека насилството врз жените во политиката не се препознава како такво, дека е широко распространето, дека сторителите остануваат неказнети, и дека сето тоа има негативни ефекти врз учеството на жените во политиката. НДИ Северна Македонија целеше кон тоа да дознае од прва рака за каква е состојбата во политичките партии и да промовира дијалог за приоритетни прашања за подобрување на политиките и/или институционалните протоколи поврзани со дискриминација, насилство и заплашување на жените во политичките процеси.

Методологија

Националниот демократски институт (НДИ) го спроведе истражувањето за да се направи проценка за појавата и практиките за насилство врз жените во политичките партии во Северна Македонија. Истражувањето го спроведе Институт Охрид, кои го подготвија и првичниот извештај. Извештајот беше ревидиран и финализиран од страна на Франческа Бинда, претседателка на Binda Consulting International. При изборот на политички партии за учество во проценката, истражувачите особено внимание посветија да обезбдат поширока и прецизна застапеност. Тие аспекти се однесуваа на етничката различност на домашниот политички пејсаж и релевантноста на партиите на политичката изборна сцена во земјата. Оттаму, НДИ избра десет политички партии во кои подеднакво е застапен македонскиот и албанскиот политички блок. Тоа се политичките партии наведени подолу:

- Социјалдемократски сојуз на Македонија (СДСМ)
- ВМРО – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ)
- Демократска унија за интеграција (ДУИ)
- Алијанса за Албанците (АА)
- Алтернатива (Алтернатива)
- Демократска партија на Албанците (ДПА)
- Движење БЕСА
- Демократска обнова за Македонија (ДОМ)
- Либерално-демократска партија (ЛДП)
- Нова социјал-демократска партија (НСДП).

Истражувањето се спроведуваше во периодот од јуни до август 2020. Собирањето податоци беше одложено поради предвремените парламентарни избори кои се одржаа на 15 јули 2020. Од таа причина, клучните учесници во истражувањето беа зафатени со изборната кампања три седмици пред одржувањето на изборите и не беа во можност да учествуваат во истражувањето. Меѓутоа, кусиот временски период помеѓу изборниот процес и дискусиите во фокус групи овозможија поголем број учесници да евоцираат и споделат свежи перспективи и искуства, а тоа придонесе за релевантноста на дискусиите.

Друго ограничување за истражувањето беше појавата на пандемијата со КОВИД-19, поради што беше непходно контактите да се одвиваат виртуелно и на далечина со цел да се почитуваат насоките дадени од НДИ за одржување физичка дистанца и спречување на состаноци лице-в-лице. Од таа причина, интервјуата и фокус групите беа спроведени на далечина преку алатки за виртуелни средби.

За истражувањето се користеа примарни и секундарни извори, со акцент на преглед на разни документи и контакти со клучни чинители од партиите за квалитативното истражување. За квалитативното истражување се користеа алатки кои се дел од методологијата и материјалите кои ги има изработено НДИ во рамки на глобалната иницијатива, *Win with Women: Global Action Plan* and *No Party to Violence: Assessing Violence Against Women in Political Parties*.

Анкети

Истражувачите подготвија сеопфатна анкета составена од 40 прашања за жените и 27 прашања за мажите. Вкупно 200 партиски членови независно одговорија на онлајн анкетата од 1 до 10 јули 2020. НДИ, во соработка со политичките партии идентификуваше географски и етнички репрезентативни испитаници од членството на секоја од политичките партии.

Со анкетата беа разгледани ставовите и перцепцијата на партиските членови за:

- Прифатеност на однесување внатре во партијата кое отстапува од прифатените стандарди;
- Предизвици и пречки поврзани со напредувањето на жените во рамки на партијата;
- Ранливоста на жените на разни позиции во рамки на партијата; и
- Искуство, разбирање, препознавање и прифаќање на политичкото насилство врз жените.

	Политичка партија	Жени	Мажи	Вкупно
Анкети	Социјалдемократски сојуз на Македонија (СДСМ)	10	10	20
	ВМРО – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ)	10	10	20
	Демократска унија за интеграција (ДУИ)	10	10	20
	Алијанса за Албанците (АА)	10	10	20
	Алтернатива (Алтернатива)	10	10	20
	Демократска партија на Албанците (ДПА)	10	10	20
	Движење БЕСА	10	10	20
	Демократска обнова за Македонија (ДОМ)	10	10	20
	Либерално-демократска партија (ЛДП)	10	10	20
	Нова социјалдемократска партија (НСДП).	10	10	20
		100	100	200

Во анексот на овој извештај се дадени целосните одговори од двете анкети. За прашања кои се исти или слични, одговорите се прикажани во една табела коешто овозможува лесно да се разберат. Прашањата кои се различни се претставени во посебни табели. Во секоја табела е даден бројот на испитаници и процентот на добиени одговори.

Детални интервјуа

Во периодот од 22 јуни до 04 јули 2020, истражувачите спроведоа 20 детални интервјуа на далечина со жени и мажи кои се лидери на политичките партии. Интервјуата беа со траење од 45 до 60 минути. Повеќето интервјуирани жени беа претседателки на женската организација на нивната партија. Машките испитаници беа високи партиски функционери (потпретседател, генерален секретар, или раководител на истражувачкиот центар на партијата).

	Политичка партија	Жени	Мажи	Вкупно
Детални интервјуа	Социјалдемократски сојуз на Македонија (СДСМ)	1	1	2
	ВМРО – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ)	1	1	2
	Демократска унија за интеграција (ДУИ)	1	1	2
	Alliance for Albanians (AA)	1	1	2
	Алтернатива (Алтернатива)	1	1	2
	Демократска партија на Албанците (ДПА)	1	1	2
	Движење БЕСА	1	1	2
	Демократска обнова за Македонија (ДОМ)	2	0	2
	Либерално-демократска партија (ЛДП)	1	1	2
	Нова социјалдемократска партија (НСДП).	1	1	2
		11	9	20

Фокус групи

Истражувачите спроведоа десет виртуелни дискусии во фокус групи составени само од жени од истата партија, во периодот од 6 до 25 август 2020, како што е наведено подолу:

	Политичка партија	Жени	Вкупно
Фокус групи	Социјалдемократски сојуз на Македонија (СДСМ)	11	11
	ВМРО – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ)	9	9
	Демократска унија за интеграција (ДУИ)	9	9
	Алијанса за Албанците (AA)	8	8
	Алтернатива (Алтернатива)	8	8
	Демократска партија на Албанците (ДПА)	8	8
	Движење БЕСА	9	9
	Демократска обнова за Македонија (ДОМ)	9	9
	Либерално-демократска партија (ЛДП)	10	10
	Нова социјалдемократска партија (НСДП)	8	8
		89	89

Истражувачите ги собраа сите примарни податоци добиени од анкетите, интервјуата и фокус групите и ги идентификуваа клучните тематски кластери за да се претстават наодите. За да се заштити приватноста на сите учесници во проценката, во овој извештај не се наведени директни цитати врз основа на политичка определба.

Анализата е насочена на трите клучни причини за насилство врз жените во политиката, како што е содржано во методологијата на НДИ:

1. *Институционални причини:* Отсуство на институционални механизми, закони или политики со кои се спречува насилството или заканите за насилство кон политички активни жени. Тука спаѓа и отсуство на закони или политики со кои се бранат жртвите на ова насилство, и норми и структурите за справување со насилството врз жените во политичките институции или со кои се унапредува заштитата на женското лидерство/учество.
2. *Социо-културолошки причини:* Тие се должат на дискриминаторски родови норми, вклучително и оние кои ги потиснуваат жените во приватната сфера и ги привилегираат мажите како политичари по природа. Тие исто така се темелат на генералното поимање на насилството како „нормално“ и особено насилството врз жените во политиката. Тука може да спаѓа и тоа колку генерално се знае за насилството врз жените во политиката и дали тоа е општествено препознаено и прифатено.
3. *Индивидуални причини:* Тука спаѓа дали луѓето го разбираат или препознаваат насилството врз политички активни жени, како и на отсуството на можности, знаења или ресурси кои им се на располагање на жените во политиката.

Контекст: Застапеност на жените во политиката во Северна Македонија

Република Северна Македонија има постигнато напредок во областа на родовата еднаквост, особено во политиката. Бројот на жени кои се избрани во Собранието на Република Северна Македонија стабилно се зголемува. Иако и понатаму останува да се изоди долг пат за да се постигне еднаква застапеност во националниот законодавен дом, политичкиот пејсаж во Собранието се смени со воведувањето на квоти. Согласно Член 64 од Изборниот законик, „во сите поднесени кандидатски листи за пратеници за парламентарните избори, најмалку 40 проценти од кандидатите мора да припаѓаат на помалку застапуваниот пол. Кандидатите мора да бидат подеднакво распределени на листата – на секое трето место на листата, и дополнителен кандидат од помалку застапуваниот пол во секоја половина или на листата“ (дополненија и измени на Изборниот законик 2015, 44).¹ За илустрација, во 2019, Собранието на Северна Македонија имаше 45 жени пратенички од разни политички партии од вкупно 120 пратенички места, или 38.3 проценти. Во 2020, таа бројка се зголеми на 47 жени пратенички,² 21 од коалицијата на СДСМ (од вкупно 46), 17 од коалицијата на ВМРО (од вкупно 44), 5 од ДУИ (од вкупно 15) и 4 од Коалицијата Алијанса/Алтернатива (од вкупно 12).

Поради отсуство на законски одредби за извршни функции, жените и понатаму се недоволно застапени во **владата** на национално и локално ниво. Во составот на претходната влада од 2017, од 22 министри, имаше четири жени на министерски позиции. Во 2020, иако има помал број министерства, четири жени се на министерски позиции (15.3 проценти од кабинетот на премиерот). Според истражувањето за учеството на жените во политиката во

¹ http://aa.mk/WBStorage/Files/izboren_zakonik.pdf

² <https://www.sobranie.mk/segashen-sostav-2020-2024.nspk>

Северна Македонија од 2019,³ владата не успеа да ја спроведе програмата за еднаква родова застапеност за 2017-21. Владата назначи само 19 жени (или 11.18 проценти) на високи владини функции. Жените беа застапени само со 25 проценти како директори или државни секретари (четири на број).

Со новиот Изборен законик се овозможи поголема застапеност на жените на **локално ниво**. Иако е постигнат напредок во однос на процентот на жени советнички во локалните општински совети, има само шест жени градоначалнички од 80 општини и Градот Скопје (вкупно 81). На локалните избори во 2017, од 260 кандидати за градоначалници, само 15 беа жени; незначителен пораст од 2013, кога само четири жени беа избрани за градоначалнички (26 жени кандидатки од 339 кандидати). Во моментот, жените раководат со 15 од 81 општински совет.

Контекст: Застапеност на жените во политичките партии во Северна Македонија

Како влезна порта за сите кои имаат аспирации да влезат во политиката, политичките партии се борат со заложбите да постигнат подеднаква застапеност во внатрешните органи на организацијата. Жени се лидери на три политички партии (ДОМ, ПЕП 21, и Глас за Македонија). Мажите ги водат сите останати активни политички партии, иако има жени кои се заменички или потпреседателки на осум партии. Само во ВМРО-ДПМНЕ нема жена на највисоко раководно ниво, покрај тоа што има двајца потпретседатели (мажи).

Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ има вкупно 25 члена, од кои пет се жени. Највисокиот орган на СДСМ, Извршниот одбор има 16 члена од кои девет се жени. Во највисокиот орган на НСДП, извршниот одбор, само осум се жени од 21 член. Извршниот одбор на ЛДП има 18 члена, од кои четири се жени. Највисок орган во БЕСА е Централното раководство со вкупно 24 члена од кои шест се жени. Од осум клучни раководни позиции во Алијанса, на две од тие позиции се поставени жени. Централното раководство на ДПА има вкупно 30 члена, од кои 7 се жени. Најниска застапеност на жени во централното раководство има кај ДУИ, со оглед дека четири од 40 члена се жени. ДОМ води пред сите останати политички партии во однос на застапеноста на жените, со оглед дека 11 од 19 членови на Извршниот одбор се жени.

Речиси сите политички партии во Северна Македонија имаат посебна внатрешна структура за жените во форма на „унија,” „организација,” „собрание,” или „форум” на жени, а останатите партии се во процес на воспоставување на тие структури. Тие органи се предвидени и со партиските статuti. Постоенето на тие органи во рамки на партиската структура за повеќето е клучно за јакнење на гласот на жените во македонското општество и за подобрување на политичкото учество на жените. Главна цел на овие структури е да се подигне јавната свест, да се дискутираат и предлагаат родови регулативи во партиите и на локално и на национално ниво, и да се преземаат конкретни активности за афирмација на жените на општественото и политичкото скалило.

Женските ограноци во сите политички партии активно се ангажираат во сите високо профилни активности за унапредување на учеството на жените во политиката и ставање акцент на родовите прашања, и тоа честопати со експлицитна и јавна поддршка од партиското раководство. Сите

³ [Women's Political Participation in North Macedonia](#)

женски ограноци на политичките партии имаат активни локални ограноци, кои имаат клучна улога за родова сензитивизација на партиските членови и градење на капацитетите на жените со активности на терен, организациска функција и давање поддршка од локално ниво, особено за време на избори. На пример, женските организации на двете најголеми политички партии имаат најраспространета мрежа со локални структури, со ограноци во речиси секоја општина.

Унијата на жени на ВМРО-ДПМНЕ е посветена на јакнењето на капацитетите за женско лидерство во партијата на локално ниво. Партијата има воспоставено комисија за родова еднаквост и родово сензитивни прашања. Во регулативата на СДСМ, Форумот на жени на партијата има мандат да ја унапредува еднаквоста, политичката активност, статус и вклученост на жените во рамки на партијата и на национално ниво во сите сфери на општественото и економското живеење. Покрај тоа, форумот повикува на 50 процентна застапеност на жените на кандидатските листи за парламентарните избори. Во самата структура на партијата има жена заменик претседател и една жена потпретседател на партијата (од вкупно четири). Форумот на жени на ЛДП ја унапредува еднаквата застапеност и лидерството преку ограничување на мандатот на позиции во форумот на две години. Жените се подеднакво застапени во структурите на највисокото партиско раководство – две жени потпретседателки од вкупно четири. Женската организација на НСДП има воведено најмалку 30% застапеност во сите партиски органи, кое потоа беше внесено и во статутот. Партијата има две жени потпретседатели од вкупно три.

БЕСА сè уште го нема формализирано Форумот на жени (планирано за следниот конгрес на партијата), иако од функционален аспект, има пет регионални координатори и претседатели на локални ограноци. Женскиот форум на партијата, исто така, беше доста гласен во однос на заложбата за 40 процентна застапеност на жените во партиските структури. Претседателката на Форумот на жени на БЕСА е автоматски и потпретседател на партијата (од вкупно четири) како што е случајот и со Алтернатива, каде Статутот на Форумот на жени се очекува да биде формализиран на претстојниот партиски конгрес. Од четворица потпретседатели, две се жени.

Форумот за жени на ДУИ има Секретаријат за еднакви можности кој е посветен да се постигне најмалку 40 процентна застапеност на жените во сите партиски структури. Иако во моментот има жена потпретседател на партијата (од вкупно четири), во статутот не е предвидено дека таа треба да биде претседател на Форумот на жени. Форумот на жени на ДПА е посветен на активното и соодветно учество во одлучувањето во рамки на партијата и владата, и на локално и на централно ниво. Форумот на жени има огранок во секоја општина каде постои и партиски огранок. Претседателката е исто така и еден од потпретседателите на партијата (две жени од четворица потпретседатели).

Од основањето во 2006, жени ја водат партијата ДОМ, која ја промовира платформата за женска еднаквост и еманципација на локално ниво. Исто така, во рамки на ДОМ постои и посебен Форум на жени, кој врши избор на комисиите на локално ниво, кои пак имаат право да учествуваат во демократските процеси на повисоките органи на партијата. Форумот исто така започна кампања за 50 процентна квота за застапеност на жените во политичките тела, на министерските позиции, како градоначалнички, во извршните одбори и во други државни органи.

Алијансата за Албанците има формирано Собрание на жени, кое особено се истакнува во активностите и претставувањето на локално и национално ниво. Согласно партиската регулатива, претседателот на Собранието на жени исто така е и потпретседател на Алијансата. Меѓутоа, во времето кога се пишуваше овој извештај, тоа правило не беше спроведено, и тоа

е една од причините поради која претседателката на Собранието на жени се откажа од сите функции во партијата од 16 септември 2020. Таа ги наведе следните причини: жените членки на Собранието не се вклучени во партиските структури, не е постигната најмалку 40 процентна застапеност на жените во партиските органи (само три од 30 на централно ниво се жени) и не постои координација или консултации со Собранието на жени кога се врши избор на [женски] кандидати за кандидатските листи, и од таа причина самото постоење на Собранието на жени и позицијата на неговата претседателка се вон функција.

Наоди од проценката: Релевантни партиски документи

Истражувачите ги проучија документите на десетте политички партии за да се разбере степенот до кој партиите ја имаат формализирано својата посветеност на родовата еднаквост и ја препознаваат потребата за справување со насилството. Статутот и кодексот на однесување на политичките партии се формален начин на кој се пренесуваат партиските вредности и се насочува однесувањето на партиските членови во рамки на организацијата. Иако постоењето на документи не секогаш значи дека стандардите се применети или спроведени, тие се прв чекор кон развој на култура на почит, и обезбедување на жртвите на насилство со официјални механизми за поправка и надомест. Со оглед дека концептот на политичко насилство е непознат или погрешно разбран од повеќето активисти во Северна Македонија, на прашањето во врска со официјалните партиски упатства за насилство врз жените, неколку учесници упатија на напишани усни насоки за унапредување на етичките стандарди за демократско однесување и почитување. Се разбира дека без да постојат пишани упатства, невозможно е да се потврди како се користи вербалната комуникација за спречување на насилството врз жените во политиката.

Партиски статuti

Секоја од десетте политички партии во Северна Македонија има статут во кој се содржани партиските централни вредности, цели, платформа и органи. Седум политички партии имаат вклучено одредби во своите статuti со кои ги дефинираат заложбите за родова еднаквост, еднаква родова застапеност или за родово базирано насилство. Или поконкретно, во член 16 од новиот статут на ВМРО-ДПМНЕ се истакнува дека партијата е целосно свесна за родовата еднаквост и е посветена на обезбедување еднаква застапеност на мажите и жените во сите партиски органи и структури. СДСМ, во член 2 од статутот, става акцент на обезбедувањето и јакнењето на еднаквите можности меѓу мажите и жените во Северна Македонија. Член 70 од статутот повикува на најмалку 40 проценти застапеност на жените во сите партиски органи. Во член 1 од статутот, ДОМ го предвидува правото на еднаквост за сите граѓани на Северна Македонија, независно на родот. Партиските статuti на ЛДП и НСДП не содржат посебни пишани одредби во врска со родовата еднаквост, и општо упатуваат на човековите права и еднаквоста. Член 41 од статутот на НСДП истакнува дека мора да постои 30 проценти застапеност на двата пола во сите партиски органи.

Во статутот на Алијансата за Албанците (АА), постојат неколку одредби за родова еднаквост и еднаква застапеност на жените во партиските органи. Според член 18 од Статутот, партијата е посветена на борбата за елиминација на сите форми на дискриминација и е посветена на женската еманципација и целосната родова еднаквост. Како резултат на тоа, партијата настојува да вклучи најмалку 40 проценти застапеност на жените во сите партиски органи како што е наведено во статутот.

Во статутот на Алтернатива се истакнува дека родовата еднаквост е вреден аспект на партиската платформа. Во документот се повторува дека Алтернатива нема да толерира било каква форма на дискриминација, омраза или насилство на основ на религија, раса, етничко потекло и род. Понатаму стои дека Алтернатива ќе настојува да ги заштити основните човекови права, преку почитување на сите меѓународни закони и договори со кои се гарантира еднаквоста и слободата. Партискиот документ јасно укажува на тоа дека партијата е посветена да има најмалку 30 проценти застапеност на жените во највисоките органи на партијата (член 58). БЕСА во својот статут е посветена на целите за градење на демократска нација и наоѓање решенија за сите форми на дискриминација на расна, верска, етничка или родова основа, како и за имплементација на меѓународно признаените закони за човекови права. Член 9 од статутот јасно укажува дека БЕСА е посветена на подобрување на положбата на жените како универзално и неспорно право. Член 16 од статутот на ДУИ се однесува на подобрување на политичката положба на жените за подеднакво учество во процесите за носење одлуки во земјата.

Иако во статутот на ДПА не се споменува насилството врз жените, Правилникот на Форумот на жени на ДПА експлицитно упатува на насилството врз жените. Во член 5 од Правилникот стои дека ова тело ќе промовира активности за спречување на организираниот криминал, трговијата со жени, и сите типови на насилство или бесправно постапување со жените. Партијата се има определено за 30 проценти застапеност на жените во партиските тела, за кандидати за избори и носители на државни функции на локално и национално ниво.

Иако родовата еднаквост и еднаквата застапеност се предвидени до одреден степен во партиските статuti, сепак не се споменува насилството или заштитата на жените од насилство. Покрај тоа, во партиските документи не се предвидени механизми за постапување со или санкционирање на партиски членови и функционери кои се сторители на насилство.

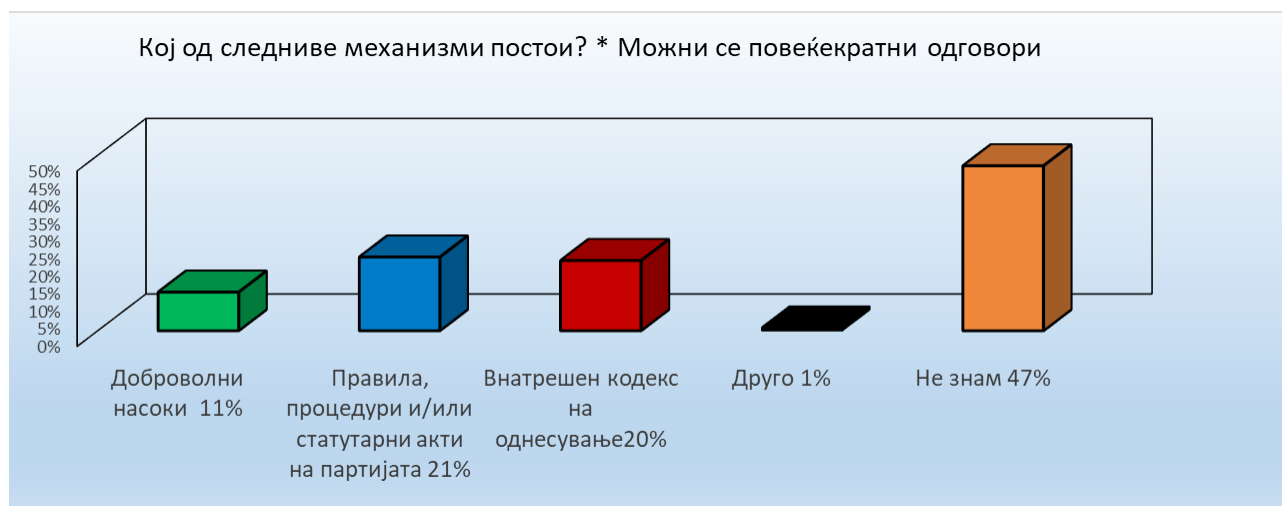
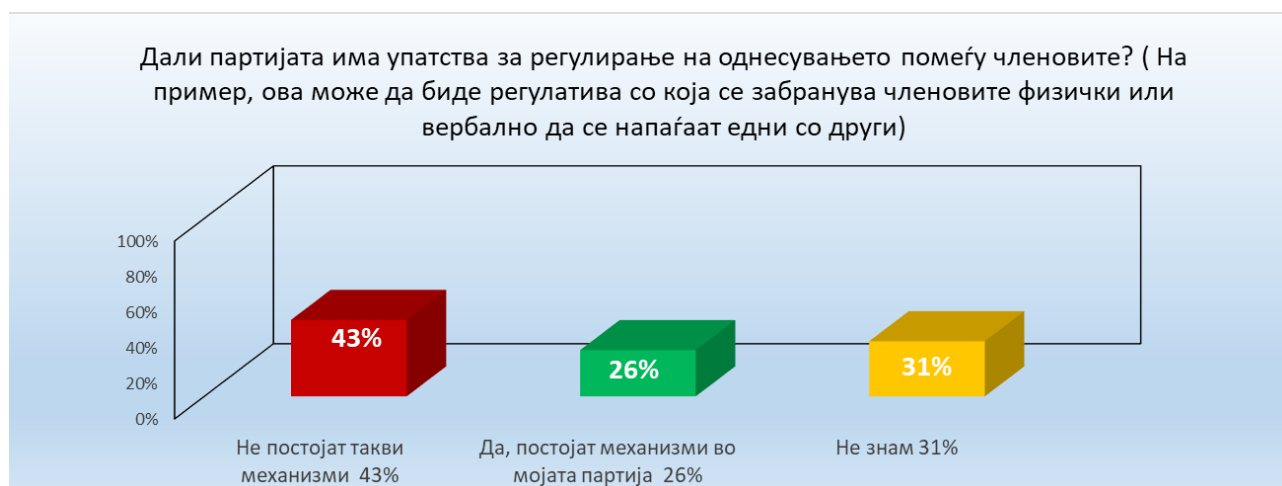
Во однос на однесувањето поради кое партиските членови ќе бидат исклучени или санкционирани од страна на партијата, деталната анализа на партиските статuti покажува дека секоја од партиите има предвидено санкции за одреден начин на однесување од страна на партиските членови. Санкциите кои се предвидени од страна на партиите не го вклучуваат и родово базираното насилство, иако кај некои од нив се споменува дека одредено однесување се смета за неприфатливо. ВМРО-ДПМНЕ, СДСМ, ДОМ, Алијанса и ДУИ немаат јасна дефиниција за поимот „несоодветно однесување“ кое би било причина за исклучување од членството во партијата. Член 12 од статутот на ЛДП предвидува прекин на членството во партијата кога лицето го нарушува угледот на партијата со своето однесување. Кај НСДП се користи истата терминологија во врска со угледот на партијата (член 8). БЕСА, исто така го става акцентот на деструктивно однесување кое е строго поврзано со угледот и статусот на партијата (член 14). Кај Алтернатива, акцентот е ставен на партискиот авторитет, а не на угледот, но, причините за прекин на членството се чини дека се исти — деструктивно однесување кое може негативно да влијае на партискиот авторитет (член 14). Кај ДПА се користи нешто поразлична формулација, со оглед дека исклучување од членството во партијата може да се случи само при сериозни прекршувања на партиската регулатива или обврските кои произлегуваат од членството (член 12).

Кодекси на однесување

Кај ниедна од десетте политички партии кои беа дел од ова истражување не постои формален кодекс на однесување со кој се уредува однесувањето на членството или за заштита на

женските активистки од насилство. Во текот на интервјуата, претставниците на СДСМ, ДОМ, и ЛДП истакнаа дека партиите имаат во план да подготват и воведат кодекси на однесување во кои ќе бидат содржани одредби за превенција од секој тип на насилство. Функционерите на СДСМ имаат обврска да потпишат Изјава за чест пред да стапат на било која функција, со која се обврзуваат дека нема да се користат навреди, клевети, насилство и закани, говор на омраза или да даваат лажни информации или ветувања. Алтернатива е единствената политичка партија која располага со Етички кодекс, според кој на секој партиски функционер му е забрането да врши сексуална злоупотреба или било какво постапување кое се поврзува со таква злоупотреба или вознемирување (член 5).

Од жените испитанички во анкетата, и учесничките во интервјуата и фокус групите беше побарано да размислат во врска со партиски упатства со кои би се уредило однесувањето на партиските членови. Главната цел на ова прашање беше да се добие увид во степенот до кој тие се запознаени дали постојат внатрешнопартиски механизми против насилно однесување во партијата и до која мера истите се пристапни или корисни. Речиси една третина (31 процент) од жените кои ја одговорија анкетата не беа запознаени дали во партијата постојат упатства со кои се уредува однесувањето на партиските членови, и речиси половина од нив (43 проценти) истакнаа дека не постојат такви механизми. Иако 26 проценти од испитаниците се изјаснија дека такви механизми постојат, речиси половина од нив не знаат дали тие се формализирани. Покрај тоа, 62 проценти не се запознаени дали истите се пристапни, корисни, ефективни, и дали и колку често се користат тие механизми.

Во текот на интервјуата и дискусиите во фокус групи, истражувачите, исто така разгледуваа дали постојат пишани документи во кои е уредено однесувањето на партиските членови. Перцепцијата и одговорите беа најразлични (дури и во рамки на истата партија) во однос на тоа дали постојат механизми со кои се регулира однесувањето и тоа во форма на кодекси на однесување или пак одредби во статутите или пак дали тие се спроведуваат и се ефективни.

Да, постои внатрешен кодекс на однесување. Нашата политичка партија има јасно дефинирана идеологија според која се отфрла, осудува и забранува секоја форма на насилство. Испитаник на интервју

Внатрешниот кодекс на однесување е во фаза на подготовка. Сега за сега, тоа е само непишано правило. Во моментот, не постои формално, но, постојат непишани насоки за тоа што е и што не е прифатливо. Испитаник на интервју

Постои внатрешен кодекс на однесување. Испитаничка во фокус група [53, огранок во рурална средина]

Постои внатрешен кодекс на однесување каде се содржани одредби за вербално насилство и секој тип на насилство кон жени. Испитаничка во фокус група [48, огранок во урбана средина]

Во официјалните документи на сите партии ниту се споменува, ниту е предвидено санкционирање на насилно однесување кон жени или родово базирано насилство. Повеќето испитаници признаваат дека по прв пат размислуваат за потребата да се заштитат жените во политиката. До сега, вознемирувањето се чини дека било вообичаено за политичкиот живот.

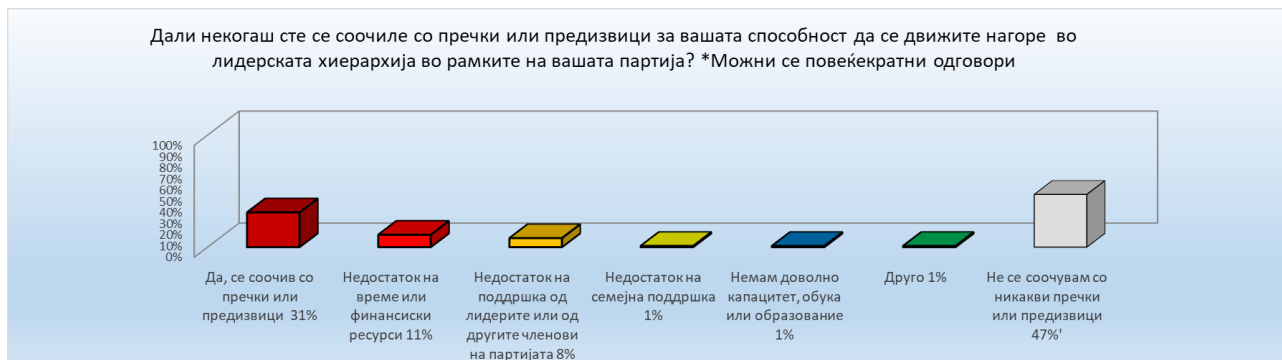
Наоди од проценката: Пречки за учество на жените во партијата

Проценката покажа дека жените генерално се соочуваат со пречки во однос на нивното учество во политиката и за да добијат лидерски позиции во нивните политички партии. Како што истакнаа поголемиот број испитаници, главна пречка за жените да бидат политички активни се **партиско-архалните вредности** и предрасудите кои преовладуваат дека жените се несоодветни за активно учество во јавната сфера, а особено во политиката. Покрај тоа, анализата на ставовите на испитаниците укажува на тоа дека патријархалните вредности се еден комплексен показател кој излегува на површина како имплицитна причина за останатите предизвици, како што се **ограниченото време** и **недобивањето поддршка од семејството**.

Општествените предрасуди се најголема пречка. Се смета дека жените кои се ангажирани [во политика] се неприинципелни, неморални, и таквата потенцијална слика ги одвраќа повеќето жени да се вклучат во политика. Исто така, пред да влезе во сериозна врска или брак жената е активно вклучена, како што е случај во нашата партија; но, откако ќе влезе во сериозна врска или брак, жената се повлекува. Тешко е да се одреди колкав број на квалитетни жени сме изгубиле затоа што се омажиле. Не можам да шпекуирам кои се причините за тоа; може тоа да е поради сопругот и неговите ставови, традиционалната улога на жената, немањето време или поддршка од семејството. Испитаник на интервју

За албанските жени постојат стереотипи и предрасуди и затоа се чувствуваме инфериорни, како институционално, така и во однос на лидерските позиции, и

тажно е што сме задоволни со тоа што сме застапени на кандидатските листи за пратеници. На одреден начин, тоа е прифатениот ментален склоп дека жени со добар морал не треба да абидат политички активни, а тоа пак влијае на жените кои сакаат да се ангажираат во партиските активности. Испитаничка во фокус група [38, огранок во урбана средина]

Друг важен аспект кој произлегува од патријархалните вредности и кој влијае на пристапот на жените до можности и на нивното напредување во политичките партии е **поделеноста помеѓу јавниот и приватниот живот**. Степенот на учество во јавниот живот честопати зависи од расположливото време и степенот на независност кај жената да го користи тоа време. Политичкото учество на многу жени е ограничено поради социо-културолошката улога која ја имаат во семејството, односно, немањето контрола врз сопствениот живот.

Имам 25-годишно искуство во политиката, во политиката сум вклучена одкога бев млада. ... Ќе започнам со факторот време и балансот помеѓу семејниот живот и професионалните обврски, и згора на сè и политичката активност. Колку и да тврдиме дека живееме во прогресивно општество, поделбата на улогите и одговорностите во семејството сè уште значи поголем товар за жените. Секојпат кога жена ќе се одлучи да се вклучи во политика, организација на граѓанското општество, или на друг начин во јавниот живот, таа го ризикува времето кое го има за семејството или за себе. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Иако партиското раководство верува дека жените се способни за сите улоги, таквото размислување не го споделуваат сите партиски членови. Повеќето мислат дека местото на жената е во приватната и домашната сфера, дека нејзината улога е да се грижи за домот и дека политиката не е место за жената. Со оглед на [општествениот] ментален склоп, тоа е разбирливо. Испитаник на интервју

Иако испитаниците имаат различна перцепција во однос на тоа дека овој проблем е повеќе застапен во провинциите и руралните области, за време на дискусиите во фокус групи, повеќе претставници на помали општински партиски ограноци се согласија дека очекувањата за нивната улога во приватниот живот влијаат на способноста да се учествува во јавниот живот.

Ја претставувам [општината во главниот град] и секогаш велам дека лесно е да се биде жена во [мојата политичка партија] во оваа општина; предизвиците и пречките за учество веројатно се поизразени во провинциите, и особено во руралните области, каде партиската поддршка и членство се прашање на општо разбирање. Испитаничка во фокус група [46, огранок во урбана средина]

Ако жена [во рурална област] се приклучи на партискиот штаб, таа е етикетирана за ороспија. ...Кога дојде време да го основаме форумот на жени во [руралната област], јас, како координатор на форумот почнав да ги повикувам жените и да ги прашувам дали сакаат да се приклучат. Една од нив рече, „Да ви го дадам бројот на мојот сопруг, зборувајте со него, ако ме пушти, ќе се приклучам“. Тој не и' дозволи. И ова не е единствен случај. Испитаничка во фокус група [49, огранок во рурална средина]

За овие 26-27 години политички активизам, заклучив дека на жените во провинциите им е потребна поголема поддршка. Тие дејствуваат во области каде мажите се апсолутно мнозинство и се главни носители на одлуки. Жените таму не се борат само со стереотипите и предубедувањата кои ги наметнуваат мажите, туки и со предрасудите на другите жени кои сè уште се држат до партијархалното кажување „што се мешаш во политика кога твоето место е дома“. Мојот апел до сите жени активистки како мене, е да размислат за распределба на партиските ресурси не само за напредок кај младите, туки за давање помош на жените од тие области. Испитаничка во фокус група [53, огранок во урбана средина]

Отвореноста и нерезервираноста со кои многу учесници во фокус групите ги споделија своите искуства укажува на еден суштински и особено дискутиран показател — забележаното **отсуство на поддршка и солидарност меѓу самите жени**. Во главни црти, поделеноста на основ на класа, род, етничко потекло и итн., и понатаму доаѓаат до израз кога постои недостиг на емпатија и солидарност во рамки на групата за оние кои се дискриминирани. Оттаму, другарството и солидарноста меѓу жените се од клучно значење за трансформација на вкоренетите нееднаквости помеѓу мажите и жените и помеѓу самите жени, и за да се справат со партијархалниот контекст за развој.

Мојата перцепција е дека жена повообичаено би дала поддршка за маж отколку за друга жена. Испитаничка во фокус група [42, огранок во урбана средина]

На крајот на денот, откако ќе се идентификува проблемот, треба да се прашаме себеси на кој начин ние самите потенцијално сме придонеле за проблемот. Ние [жените] треба навистина да се прашаме себеси зошто не потои кохезија и солидарност за да постигнеме [подобра застапеност на лидерски позиции]. Не можеме вината да ја префрламе на нашите машки колеги од партијата; тие многу повеќе се поддржуваат меѓу себе. Испитаничка во фокус група [39, огранок во урбана средина]

Всушност, жените [во партијата] може честопати да бидат инхибитори; не само што нема да дадат поддршка и ќе одбијат да се унапреди колешка од партијата според нејзините квалитети и заслуги поради кои треба да се искачи на лидерското скалило, туку тие активно ги истакнуваат причините поради кои таа не треба да напредува. Испитаничка во фокус група [56, огранок во рурална средина]

Ако се навратиме на она што неодамна се случи, кога [ново избран пратеник користеше говор на омраза во својот статус на ФБ за да критикува жена пратеничка], забележав дека само две жени и' дадоа поддршка. Откако го прочитав тоа, и јас се мотивирав да придонесам со тоа што ќе ја дадам мојата поддршка. Испитаничка во фокус група [42, огранок во урбана средина]

Социо-културолошките стереотипи за улогата на жената неизбежно определуваат кои од позициите во политичката партија се најпогодни за нив. Имено, најголемиот број испитаници на интервјуата се согласија дека жените може да ја имаат секоја улога во политичката партија која е соодветна и за машките членови на партијата. Сепак, перцепцијата и искуствата кои беа споделени главно за време на дискусиите во фокус групи сепак укажуваат на поинаква реалност.

За жените се резервирани само оние места на кандидатските листи кои сигурно нема да бидат изгласани [на изборите]. На пример, кога овие позиции беа распределени на жените низ изборните единици, тоа беше направено така што жените беа вклучени само онаму каде беше сигурно дека нема да добијат мандат. Испитаничка во фокус група [29, огранок во рурална средина]

Генерален секретар веројатно би било премногу. За оваа позиција неопходно е многу да се работи на терен и да се вложи многу време, а тоа не е соодветно за жена. Кај сите политички партии во земјата, досега немало жена на оваа позиција. Испитаник на интервју

Со нас [жените] се постапува како да сме само неколку раце при носењето одлуки и на нас се гледа како да сме само украс на партијата; највисоката позиција која можеме да се стрмиме да ја постигнеме е најверојатно потпретседател –но, не и лидер. Кога станува збор за мажите, нив патот директно ги води кон централниот комитет и важните одлуки кои влијаат на партијата. Жените, од друга страна, прво треба да се вклучат во форумот на жени и да поминат низ повеќе филтри пред да бидат ставени на трето место на кандидатските листи за пратеници. Тоа не е така само во нашата партија; на пример, сите министри [од противничката политичка партија] досега беа мажи бидејќи не постои регулатива дека најмалку еден од тројца министри мора да биде жена. ... Во политичките партии [во земјава], на нас се гледа како на квантитет, а не квалитет. Испитаничка во фокус група [55, огранок во рурална средина]

Медиумите честопати го преземаат и потоа мултиплицираат таквото отсуство на политичка видливост, надополнето со социо-културолошки вредности кои се и основата за тоа. Испитаниците сметаат дека не е ограничена нивната експонираност на **(социјалните) медиуми**, особено во изборниот период, но, сепак тоа помага и понатаму да се одржуваат обрасците и стереотипите за тоа што треба да биде жена која е „вистински реализирана“.

Со оглед дека сега сме во пост-изборен период, веќе се дадени предлози за жени да бидат назначени за министри. Сигурна сум дека првите реакции ќе се однесуваат на нивниот физички изглед и нивното однесување за време на конститутивната седница, тоа ќе биде придружено со потсетување колку се тие „реализирани“ како сопруги и мајки; и можеби, на крај, ќе се даде кус преглед на нивните претходни политички достигнувања. Тоа не им се случува на мажите. **Испитаничка во фокус група [48, огранок во урбана средина]**

Треба добро да изгледаме; да бидеме облечени скромно и со вкус; да бидеме женствени; да не реагираме на „машки“ начин; да внимаваме на тонот, за да не изгледаме имплицитно или агресивно. Жените, се разбира дека чувствуваат дека таквите двојни стандарди имаат ефект врз нивното напредување во политиката. **Испитаничка во фокус група [44, огранок во рурална средина]**

Поврзувањето на стереотипните машки особености со карактеристиките кои го дефинираат еден успешен лидер на ниеден начин не претставува нова пракса во социо-културолошката матрица, и по правило, и во медиумите. При профилирањето на добро лидерство преовладуваат особини како што се амбициозност, рационалност, сериозност, контролираност, убедливост и конкурентност. Наспроти тоа, овие аспекти ретко се поврзуваат со однесувања кои се смета дека се типично женски: сензитивност, емотивност, љубезност, афективност. Иако повеќето испитаници истакнуваат дека жените генерално се „потактични, подобри проговарачи, помалку склони на поткуп и помалку корумпирани,“ сепак за нив се смета дека им недостасува „храброст да бидат лидери“. Таквите практики се смета дека обесхрабруваат многу жени да прифатат видливи позиции во партијата или да станат кандидати. Ефектите кај жените се поголеми кога поради медиумската изложеност (или изложеност на социјалните мрежи) се нарушува нивниот углед и тоа влиае на нивниот приватен и јавен живот.

Q10. Дали некогаш сте наишле на пречки или предизвици во однос на способноста да се искачите во лидерската хиерархија во вашата партија? Ако да, наведете што е тоа? Избор од повеќе одговори	
Одговор	Процент 100%
Не се соочувам со пречки или предизвици	47%
Да, се соочувам со пречки или предизвици	31%
Недостиг на време или финансиски ресурси	11%
Недостиг на поддршка од партиските лидери или други партиски членови	8%
Недостиг на поддршка од семејството	1%
Немам доволно капацитет, обука или образование	1%
Друго	1%

Наоди од проценката: Насилство врз жените во политичките партии

Истражувањето покажа дека кај политичките активисти во Северна Македонија постои мал степен на разбирање за НВЖ во политиката и во политичките партии. Во врска со конкретни искуства со инциденти за насилство врз жени во политичките партии, од фокус групите генерално беше забележано дека првичниот преглед на дефиницијата и опсегот и појаснувањето на тоа кои дела претставуваат насилство беа особено корисни за дискусијата. Истражувачите го стекнаа тој впечаток од првите неколку фокус групи. Пред да зборуваат за

своите сведоштва или искуства со дела на насилство, неколку учесници искажаа сомнеж во однос на тоа дали таквото искуство воопшто може да се смета за насилство.

Имам дилема во врска со темата на дискусијата. ... Насилството врз жените во политичките партии е флуидна категорија и понекогаш е тешко да се препознае бидејќи нема карактеристики на класично насилство [ставен акцент од страна на авторот]; напротив, ние [жените] се соочуваме со прикриени форми кои честопати се искажани како интеленгетна меѓу-игра на стереотипи и манипулации кои имаат за цел да ги спречат жените да напредуваат во политиката. Испитаничка во фокус група [58, огранок во урбана средина]

Политичките активисти кои учествуваа во истражувањето потврдија дека неколкумина од нив, додека вршеле функции во партијата, доживеале или посведочиле вообичаени форми на НВЖ, вклучително и психолошко насилство, закани и принуда, или физичко насилство. Во две прилики, испитаниците во интервјуата се чувствуваа слободни неформално да споделат инциденти со сексуално насилство во нивните партии, и не сакаа да ги образложат понатаму за време на интервјуата кои се спроведоа во рамки на истражувањето. Колебливоста да се споделат информации за сексуално насилство е вообичаена во традиционални и конзервативни заедници со силни патријархални ставови. Стравот од стигматизација, срам или секундарна виктимизација честопати значи дека жртвите се молчаливи за насилството и се одлучуваат да не бараат поддршка или да ги пријавуваат инцидентите.

Од конкретните инциденти кои беа споделени за време на интервјуата и дискусиите во фокус групи, се покажа дека НВЖ во политиката во Северна Македонија вклучува од психолошко до физичко насилство. Тие инциденти се наведени подолу:

- Дисеминација на интимни или лични детали и слики на социјалните мрежи кои потоа се преземени и споделувани понатаму од онлајн новински портали.
- Клевети преку правење фото монтажи и нивно објавување на новоотворени профили на социјалните мрежи (Facebook и Instagram).
- Физички конфронтации (туркање).
- Малтретирање.
- Вознемирување на блиски членови на семејството, вклучително и физичко следење, лични вербални закани, и закани по социјалните мрежи.
- Малтретирање на работното место како резултат на политичка/партиска определба или политички став.
- Говор на омраза онлајн или офлајн.
- Навреди со кои учеството на жената во политиката се етикетира како неморална пракса.
- Дискриминирачко постапување од страна на медиумите за масовно информирање: ставање под знак прашање на личниот живот, сексуалното однесување, физичкиот изглед, облеката.

Примери за различните начини на кои се манифестираат трите најчесто споменувани категории на насилство се дадени во цитатите подолу:

Психолошко насилство:

Имам страдано од различни навреди затоа што го кренав гласот за социјалната реалност во мојата средина. Неодамна на социјалните медиуми се споделуваа приватни фотографии од мене и мојот сопруг, без наша согласност. Навредите и говорот на омраза во коментарите беа неподносливи. За да станат работите полоши, истите беа преземени и прикажани на некои онлајн новински портали. Испитаничка во фокус група [43, огранок во урбана средина]

Закани и принуда:

Во периодот пред пратениците да гласаат за промена на името на [земјата], некои пратеници се соочуваа со уценувања и анонимни закани по животот на нивните семејства, со некролози и што не. Жена испитаник на интервју [55, огранок во урбана средина]

Кога се кандидирав за градоначалник на [општина во главниот град], моето поштенско сандаче беше преплавано со слики од очи, со пораки како „Внимавај“ или „Те следам“. Испитаничка во фокус група [58, огранок во урбана средина]

Физичко насилство:

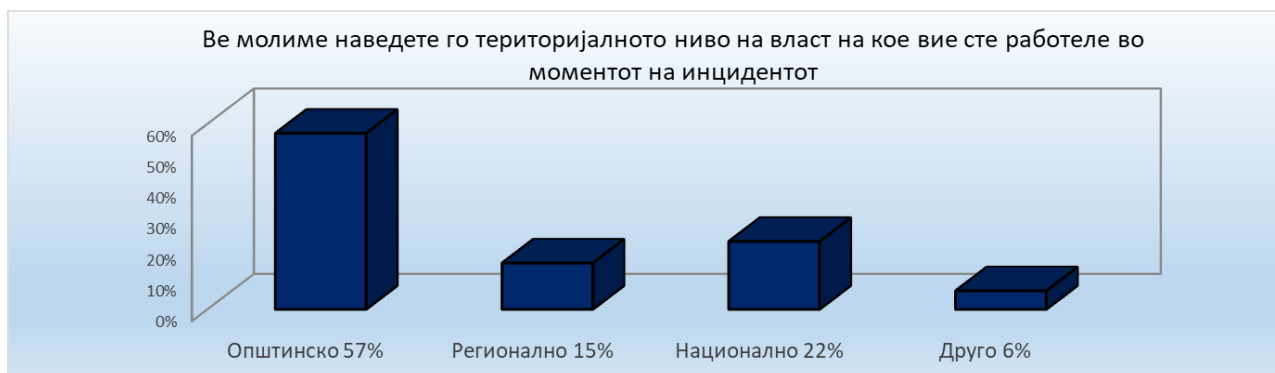
Ме нападнаа во градскиот совет додека се обидував да ја снимам седницата. Имам среќа што немав повреди – Се извлеков само со откинат ракав од кошулата – но, многу се вознемирих, од 50 луѓе присутни во просторијата, само едно лице виде што се случи. Особено се шокирав што немаше реакција од новинарите – луѓето што вообичаено гледаат сè. Испитаничка во фокус група [46, огранок во урбана средина]

Во однос на **околностите** за инцидентите, иако повеќето испитаници се согласуваат дека вртлогот на политичката кампања или други важни политички настани (на пр: важно гласање, номинации за внатрешпартиски или непартиски кандидати) се обично катализатори за насилни дела, но, во потивки времиња не значи дека насилството не е присутно. Учесниците во фокус групите се согласуваат дека кибер насилството, во сите појавни форми, е тековен проблем кој опстојува во секоја прилика кога жена политичарка ќе го каже своето мислење за нејзините лични или партиските ставови, и со тоа „повторно го привлекува вниманието кон неа“.

Кога ви се случил инцидентот? * Мозни се повеќекратни одговори

На прашањето која била нивната улога или позиција во партијата кога се случило насилството, женските испитаници го идентификуваа локалното опкружување како прво место каде тие се соочиле со инциденти на насилство.

Во однос на **сторителите**, постои еден образец на сличности во однос на оние кои се одговорни за стореното насилство врз жените политичарки:

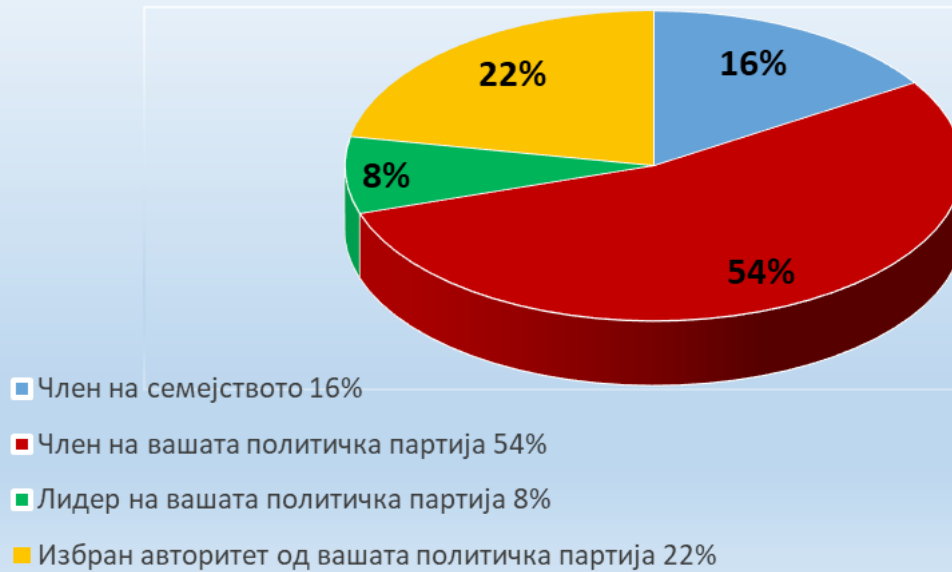
- Мажи од истата политичка партија со спротивставена идеологија,
- Мажи од противничка политичка партија кои ги штитат партиските интереси,
- Членови на истата политичка партија кои се високо рангирани,
- Внатрешни или надворешни групи на партиски активисти кои вршат насилство преку интернет на лажни профили на социјалните мрежи,
- Мажи и жени од противничка партија кои имаат надредена улога на работното место.

Нашата членка која е општински советник во [општина во провинцијата] беше вербално нападнаа повеќепати од машки советник од опозициската партија, само затоа што таа го кренала својот глас за реалните општински проблеми. Исто така, слики од приватниот семеен живот на таа жена беа споделувани на социјалните мрежи со навреди и закани. Испитаничка во фокус група [57, огранок во урбана средина]

Сум била директно изложена на злоупотреба на службената положба од страна на моите надредени на работното место, за да ми ја ограничат слободата на изразување и говор, како и директно да ми го ограничат правото да ги вршам секојдневните должности. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Сум била сведок на закани по жена која ја води општинската организација. Имам доживеано и линчување од страна на толпа луѓе за време на протест, навреди и плукање, а тоа го правела жени. Причината за тоа била моите политички ставови за кои се залагам. Испитаничка во фокус група [48, огранок во урбана средина]

Кој го извршил инцидентот?

Перцепцијата во однос на сторителите на кибер насилство (вознемирување, говор на омраза, клевета, закани на социјалните мрежи) е главно дека тоа се честопати организирани групи на партиски активисти или поддржувачи кои водат кампања од лажни профили (во две прилики, проценката на испитаниците беше дека станува збор за околу 70 такви профили).

Знаев дека тие луѓе се многу добро организирани и имаа поставено опрема како да е од НАСА на местата од каде работела. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Членка на нашиот форум [поранешна кандидатка на изборите] беше вознемирувана на интернет само затоа што изнесе критики [за некои од политиките на нејзината] партија. По завршувањето на изборите, истата жена беше навредувана и сексуално вознемирувана на интернет и кога јавно ги објави добиените пораки, таа стана жртва на уште поголемо насилство онлајн со монтирани фотографии за неа. Испитаничка во фокус група [29, огранок во рурална средина]

Ваквите кажувања укажуваат на потенцијално негување на менталитет на организирани групи кои вршат насилство на интернет. Влијанијата уште повеќе се засилени поради опсегот и брзината со која се шират информациите.

И покрај тоа што за сторители се споменуваат и жени и мажи, од клучна важност е да се утврди во каква релацијата е испитаникот со сторителот. Испитаниците зборуваа за случаи на присила од страна на семејството [роднини и пријатели] во врска со политичката активност на жртвата, претседатели на локални ограноци од коалициските партии, и други неполитички чинители кои гледаат со омраза на политичкиот активизам на жртвата. Според кажувањата, намерата е да се исклучат жените од политичката арена или да се обесхрабрат да бидат политички активни и да бидат толку гласни преку клевети по кариерата и угледот на жената и таа е приморана да се повлече.

Сум била сведок на насилство помеѓу членови на блиско семејство кои припаѓаат на различни политички партии. Тоа влијаеше на односите во семејството, прекин на семејните врски и зголемен анимозитет. Испитаничка во фокус група [63, огранок во урбана средина]

По 12-годишна кариера во областа на социјалата, кога се вклучив во политиката се соочив со осудување и обесхрабрување од моето опкружување. Ми велеа – зошто влезе во политика, имаш капацитет, способности, морални вредности, ти не си за политика. Но, јас сакав да направам нешто добро за сите, и затоа останав во политиката. Испитаничка во фокус група [42, огранок во рурална средина]

Кога се решив активно да се вклучам во политиката, дел од коментарите кои ги слушнав беа директно насочени кон мојот сопруг – „жена ти ќе ја имаат сите, зошто ја пушташ каде што се собираат мажи, убави жени не припаѓаат во политиката“. Во тоа време се соочивме со многу притисоци и закани во семејството. Испитаничка во фокус група [46, огранок во рурална средина]

Влијанија од и пријавување на насилството врз жените во политичките партии

Неколку функционери од партиските раководства кои беа интервјуирани за проценката се изјаснија дека проблемите во политичките партии се дел од една поголема општествена дилема. Меѓутоа, тие сметаат и дека не се во можност да ја сменат „големата слика.“ Насилството е вкоренето во културата во Северна Македонија, и затоа е неопходно истото да се надмине преку дејствување на повеќе разни чинители.

Ние како држава, и особено како политички партии, имаме системски проблеми со насилството во политиката, особено кон жените. Тоа е и голема пречка за влез во политиката; со последици по угледот на жените, но, исто и по угледот на партиите. Испитаник на интервју

Проблемот генерално е во општеството. Постојат двојни стандарди и тоа стана нормална појава. Тоа ги ограничува жените да се вклучат во политиката. Се смета дека мажите може да бидат министри и понатаму, и покрај грешките и пропустите, но, ако е жена, нема никаква толеранција, жената е веднаш дисквалификувана од политиката. Испитаник на интервју

Партиските лидери кои беа интервјуирани во рамки на истражувањето признаваат дека насилството врз жените влијае на работата во партијата, поради што се поткопуваат повеќето придобивки кои жените ги носат со своето учество во партијата. На прашањето како влијае насилството врз жените поединечно и врз партијата, очигледно е дека постои свесност за краткорочните и долгорочните последици од насилството врз жените политичарки и врз политичките партии. Испитаниците го споменаа и влијанието од работното опкружување во рамки на партијата, ефектите врз партиското раководство, имиџот и угледот, учеството и активноста на членките, амбициите на партиските членови, самопочитта, учеството и видливоста, и впечатокот кој се создава за да се привлечат или ангажираат млади кадри. Меѓутоа, повеќето испитаници говореа за „партијата,“ „општо кажано,“ но, не ги поврзуваа ефектите од насилството со нивната политичка партија.

Насилството во партиите има негативни последици по жените членки, но и по целата партија, коешто дури може да биде и причина да ги изгубат изборите и членките на партијата. Испитаник на интервју

Доколку има насилство, се разбира дека тоа ќе има штетни последици и по раководството на партијата и за членството; така се создава аверзија кон политиката и повлекување од членството и губење на довербата во партијата, коешто пак носи катастрофални последици. Испитаник на интервју

Насилството исто така може да влијае и на идеологијата на партијата. Ако постои насилство врз жените во партијата, тоа веднаш има ефект, и така тие стануваат против партијата и бараат одговорност за тоа. Испитаник на интервју

Доколку има насилство врз жени во партијата, тоа веднаш ќе предизвика домино ефект и врз останатите жени членки во партијата и тоа може да ја загрози нивната позиција, дури и функционирањето на самата партија. Испитаник на интервју

Во помал број случаи испитаниците прифаќаат дека има штетни последици од насилството врз жените политичарки во нивната политичка партија. Коментарите кои ги даваа испитаниците укажуваат на тоа дека транспарентноста и моменталната реакција на раководството имаат клучна улога за перцепцијата на партиските членови за способноста која ја има партијата да одговори на насилството.

Да, ефектот беше тоа што постоеше страв и и чувство дека жените не се заштитени, но, фактот дека раководството не молчеше и не го прикри случајот, овозможи тие негативни ефекти да станат позитивни, и за жртвите и за останатите членови. (Испитаник на интервју)

Независно колку е мачно да се зборува за таквите случаи во партијата, ние секогаш инсистираме на култура на отворена комуникација. (Испитаник на интервју)

Од проценката произлегува дека **влијанијата од насилството врз жените политичарки** може да бидат опсежни: прво и најважно, жените лично се соочуваат со насилство кога постапуваат во име на својата политичка партија или само поради тоа што се членки на политичката партија. Тоа е штетно по менталното здравје на жртвата и општата благосостојба, особено ако се чувствуваат дека не ја добиваат потребната поддршка.

Ми влијаеше на здравјето, на семејството, на мојата релација со сопругот, поради мене и моите деца беа изложени на притосци и осуди. Се плашев за сопствениот живот и за животот на моето семејство. Не знаев до каде можат да одат; но, немав што да изгубам [политички] и немав друг избор освен да продолжам да се борам. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Жените политичарки се изложени на мобинг и линчување од јавноста- постојано ги следат за секој детаљ поврзан со нивниот изглед и облека, фризура и држење. Тоа е толку ужасно и психолошки неиздржливо, и затоа толкав број жени се демотивирани. Испитаничка во фокус група [46, огранок во урбана средина]

Почувствував болка, се чувствував повредено, и сигурна сум дека ако продолжиме да работиме во овие услови, нема да остане ни една жена во политиката. Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]

Покрај тоа, постојаната изложеност на притисоци и закани за насилство може да ја ограничи слободата на изразување на жртвата, да се поттикне самоцензура, да се ограничи економската независност на жртвите, и да се спречи целосно учество на жртвите во јавниот живот.

Кога се обидувам да разберам зошто е тоа така, главно се обвинувам себеси поради тоа што го пишувам на социјалните мрежи. Апсолутно немам лошо чувство поради реакциите или луѓето што реагираат – повеќето од нив сè уште ми се пријатели. Но, сега дефинитивно се преиспитувам и се обидувам да предвидам што ќе се случи пред да напишам нешто на социјалните мрежи. Испитаничка во фокус група [39, огранок во урбана средина]

Самата си дадов отказ од работа пред да ми кажат дека ќе ме отпуштат. Заминав од таму бидејќи стана неподносливо. Испитаничка во фокус група [26, огранок во урбана средина]

Советот [каде што се случи насилство] е составен од претставници на разни етнички заедници и од 31 член, 10 се жени. Вообичаено тие се безгласни; замислете тие колку би биле мотивирани да проговорат по тоа што ми се случи на мене. Испитаничка во фокус група [46, огранок во урбана средина]

Има примери за лоши случувања во [други] политички партии каде знаеме дека неколку особено компетентни жени беа до толку обесхрабрани што тоа влијаеше на одлуките на други жени кои сакаа да се приклучат на партијата. Испитаничка во фокус група [44, огранок во рурална средина]

Испитаниците покажаа дека постои свесност дека влијанијата од насилството врз жените постојат на натпартиска основа, но, заклучуваат и дека во политиката, секој мора да биде подготвен да се соочи со силни притисоци. Вкоренетоста на основните причини за насилството насочено кон жените има уште една последица врз самопочитта и мотивираноста на жените кои се политички активни, кое пак резултира со нивно привремено или трајно повлекување од политиката.

За жал, имаме видено жени од други политички партии кои и покрај нивниот капацитет и професионалност сепак беа политички уништени, кое несомнено има влијание и на други жени кои размислуваат да се вклучат во политичките партии. Испитаничка во фокус група [58, огранок во урбана средина]

Жално е, но, во нашето општество постојано се соочуваме со предрасуди и напади кои влијаат на и ги обесхрабруваат жените кои се политички активни. Тоа влијае и на другите жени кои сакаат да имаат активна улога во било која политичка партија. Испитаничка во фокус група [42, огранок во урбана средина]

Секој кој е спремен да влезе во политиката треба да биде свесен и подготвен за притисоците кои доаѓаат со самата позиција. Испитаничка во фокус група [63, огранок во урбана средина]

Кога ме напаѓаат, секогаш се прашувам што направив за да ги предизвикам да ме нападнат. Сфаќам дека сите имаме различна заднина и дека можеби постои недоразбирање. Испитаничка во фокус група [44, огранок во рурална средина]

Сепак, дадените образложенија укажуваат на тоа дека главен механизам за **справување со** последиците од конкретни инциденти е да се биде истраен, кое поголемиот број испитаници го кажуваат како непроменлива обврсаност кон нивната политичка определба и нивната мисија во партијата.

Неспорно е дека има прихолошко влијание, но, успеавме да се справиме со тоа само затоа што веруваме во нашиот потенцијал. Ние сме интелектуалци и секогаш треба да бидеме гласни за нашите права и заслуги во кариерата, и покрај бројните обиди да не исклучат од политичката сцена. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Привремено се повлеков од политиката. Но, не можев да седам настрана без да го кажам своето мислење подолго време. Испитаничка во фокус група [39, огранок во урбана средина]

Не се откажав [политика], се посветив на работа на партиските структури, работев да се стави крај на дискриминацијата. Испитаничка во фокус група [39, огранок во рурална средина]

Неколку испитаници истакнаа дека еден фактор кој им помага да се справат со насилството е кога добиваат „ветер в грб“ — односно, солидарност и поддршка која ја даваат другите жени политичарки. Овој фактор е клучен за да се негува сојузништво и другарство, да се унапредува конструктивноста во работните релации врз основа на споделени интереси, и испраќање на позитивна порака до жените во партијата и потенцијалните членки на партијата. Солидарноста и поддршката честопати доаѓаат и од жени од други политички партии.

Иако неочекувано, инцидентот имаше позитивно влијание на останатите жени во партијата бидејќи кај нив се зајакна чувството на заедништво и припадност. Исто така, корисно беше бидејќи се отворија некои прашања кои подолго време беа прикривани во врска со улогата на жените во партијата. Испитаничка на интервју

Добив огромна поддршка од моите [жени] сопартии, кои беа среќни да дискутираат за тоа кои опции ги имам за да дејствувам. ... Тоа беше охрабрување од страна на моите женски колежки кои ме мотивираа да не молчам и да не бидам пасивна. Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]

Тоа многу ми значеше, добивав приватни пораки за поддршка, видов дека вакви работи им се случуваат и на други жени од политичките партии, и тоа ме направи да бидам истрајна и одлучна да проговорам. Испитаничка во фокус група [46, огранок во урбана средина]

Проценката покажа дека постои корелација помеѓу искуствата на жртвите и **обрасците за пријавување на насилството**. Општата перцепција кај учесниците е дека насилството многу малку се пријавува, и дека тоа главно се должи на следното:

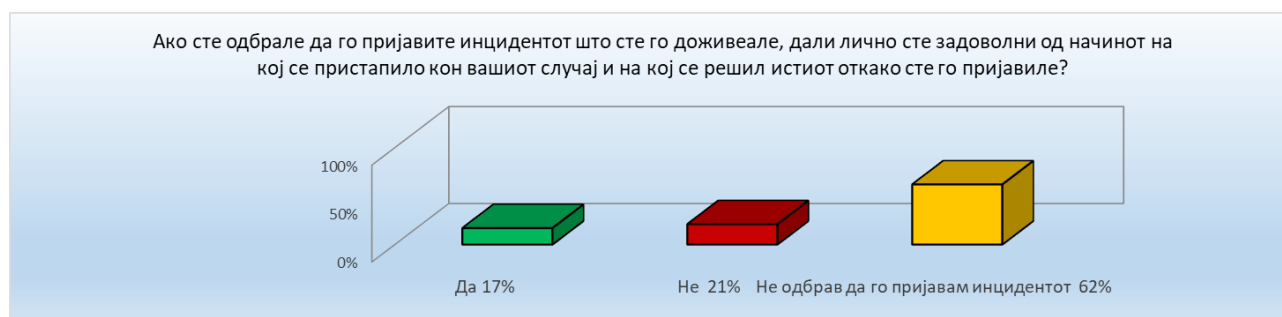
- Непостоење доверба во однос на присуството или ефективноста на законите и државните механизми,
- Страв да не се „предизвика“ ескалација на насилството, и
- Страв од негативен публицитет, срам, и социјална стигматизација (секундарна виктимизација).

Ограничената свесност за поголемиот број дела кои може да претставуваат насилство, може да

биде уште една дополнителна имплицитна причина за изнесените ставови дека насилството многу малку се пријавува. Иако повеќето форми на насилство вообичаено се препознаваат како такви, испитаниците честопати кажуваат дека сето тоа е дел од политичките игри.

Мислев дека сето тоа е нормално; ако сте одлучиле да влезете во политиката, треба да бидете подготвени на сè, едноставно таква е политиката; мора да се биде ментално силен. Испитаничка во фокус група [48, огранок во урбана средина]

Поимањето дека мора да се биде „ментално силен“ и да се издржи сè на што ќе се наиде во политиката е вообичаено на натпартиска основа. Независно за каков инцидент да станува збор, решението најпрво се бара во тесниот круг на партијата. Над две третини од испитаниците (68 проценти) се изјаснија дека решението би го барале кај партиското раководство. Повеќето жени кои учествуваа во истражувањето истакнаа дека тие воопшто не ги пријавуваат инцидентите со насилство. Над една четвртина од испитаниците рекоа дека во тие моменти не го препознале таквото искуство како насилно, а други пак се изјасниле дека сметале дека е нормално да постои такво однесување во политичките партии.

Некои одредници се однесуваат на недобивање поддршка, судење од другите и стигматизација во опкружувањето на жртвата, и сомнежи за тоа каков би бил исходот. Моето прашање е, дали ќе постигнам нешто конструктивно [ако пријавам] или пак себеси ќе се подметнам на уште поголем пожар? Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Првото прашање што си го поставив беше, што понатаму? Знаев дека има посебно одделение во Министерството за внатрешни работи за кибер криминал— но, како постапуваат тие, има ли посебни мерки? Токму затоа повеќето жени се обесхрабрани да пријавуваат насилство, бидејќи самата процедура е нејасна. Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]

Сé е многу политизирано; што ако тој [сторителот] е истакнат партиски активист? Не сум слушнала некој да бил санкциониран. А гледаме што се случува на социјалните мрежи постојано и непрекинато. На крајот на краиштата, сите имаме семејства; и како активисти, сите придаваме огромна важност на одржувањето на добриот углед и достоинствено себе-претставување. Затоа не пријавуваме. **Испитаничка во фокус група [49, огранок во рурална средина]**

Жените кои го пријавиле насилството се довериле кај блиски партиски членови, кај партиското раководство, или го пријавиле инцидентот во полицијата. Начинот на кој бил даден одговор се разликувал во однос на постигнатиот исход. Меѓутоа, повеќето испитаници генерално сметаат дека се одржува статус кво со тоа што на случајот не му бил даден приоритет или не бил понатаму проследен од страна на надлежните власти.

Иако [партијата] нема механизми со кои ќе исклучи партиски членови врз основа на нивната идеологија, напаѓачите добија забрана од раководните тела на партијата и се води постапка против нив. **Испитаник на интервју**

Случајот со [насилство на интернет] го пријавив во полицијата; кога побарав информации за случајот ми беше кажано дека била откриена група луѓе кои дејствуваат од странски држави и дека многу малку може да се направи во врска со случајот. Тоа беше така. **Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]**

Пријавив во полицијата, ме советуваа да поднесам приватна тужба, и тоа го направив, но јавното обвинителство не отвори предмет за случајот. Ништо се нема случено до денешен ден. **Испитаничка во фокус група [26, огранок во урбана средина]**

Кому сте кажале за или кај кого сте го пријавиле инцидентот? *Можни се повеќекратни одговори

Дали имаше некакви последици по сторителот(-ите)? Одбележете онаму каде што сметате дека е применливо.				
	ЖЕНИ испитанички		МАЖИ испитаници	
Одговор	проценте(%)	Број(N)	проценте(%)	Број(N)
Немаше никакви последици по сторителот(-ите)	63%	17	25%	25
Сторителот беше лично опоменат	18%	5	2%	2
Сторителот беше јавно опоменат	0%	0	0%	0
Сторителот беше исклучен од партијата	0%	0	2%	2
Сторителот мораше да се извини	4%	1	4%	4
Тоа беше причината поради која сторителот ја изгуби позицијата или влијанието, или пак да биде исфрлен од партијата	0%	0	1%	1
Сторителот беше санкциониран	0%	0	1%	1
Тоа беше причината поради која медиумите, вклучително и социјалните медиуми, радиото негативно известуваа за сторителот	4%	1	2%	2
Друго	11%	3	7%	7
Не знае	0%	0	56%	56

Како што може да се види на табелата, на прашањето за ефектите врз сторителот или за разрешницата на инцидентот со насилство кон жени политичарки, добиените одговори од женските и машките испитаници се разликуваат. Наспроти тоа, поголемиот број машки испитаници не знаеле дали воопшто имало или немало некакви последици. Повеќето жени се изјасниле дека немало никакви последици по сторителите.

Одговорност за спречување на насилство врз жените

Во однос на тоа кој е одговорен за да се спречи насилството врз жените, најголемиот дел испитаници сметаат дека партиското раководство ја има главната одговорност во однос на спречувањето и справувањето со различни форми на насилство во нивните партии, но и во противничките партии.

За да се чувствуваат заштитени, партиските членови се потпираат на највисоките партиски ешалони за инструкции, на адекватните и сеопфатните механизми за следење и контрола на однесувањето, и на функционалните раководни тела. Испитаниците во ова истражување истакнаа дека недостасуваат внатрешни механизми и структури за справување со насилството врз жените во политиката, укажувајќи дека политичките партии не посветуваат доволно внимание на ова сложено прашање. Во некои изолирани случаи, помала група луѓе од раководните кругови се има справено со насилството, кое потоа било прекинато и разрешено на колку што е можно приватен или „дискретен“ начин за да се задржи добриот имиџ на партијата. Оттаму и општата перцепција дека повеќето членови не се запознаени дека воопшто постоеле такви случаи.

Ако се случи насилен инцидент, раководството мора активно да се вклучи и едногласно да го осуди инцидентот за да се обесхрабрат било какви натамошни насилни инциденти. Испитаничка во фокус група [57, огранок во урбана средина]

Партиското раководство има огромна одговорност; но, верувам дека во најголема мера тоа зависи од успешната превенција на насилство и примената на пристапот-води ги другите и дади им пример. Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]

Партијата нема одговорност за лични проблеми и конфликти помеѓу партиските членови. Испитаник на интервју
Одговорност секогаш треба да се бара од партиското раководство. Кога се приклучив на политичката партија, ми беше кажано дека никогаш нема да бидам оставен сам и дека партијата е секогаш зад мене [за поддршка]. Тоа за мене беше клучно. Испитаник на интервју

Повеќето испитаници сметаат дека одговорноста е на партиското раководство да обезбеди правна и медиумска заштита за сите членови кои постапуваат или зборуваат во име на партијата. Испитаниците истакнуваат дека политичките партии честопати обезбедуваат правен совет и помош во предметите за клевета, меѓутоа, не се дава слична поддршка за заштита на жените од насилство. Исто така, во повеќето случаи, жените се оставени сами да се справуваат со таквите случаи, приватно или пак биле оставени настрана и сами.

Жените политичарки треба да се чувствуваат безбедно и заштитено кога постапуваат во име на партијата. Раководството е тоа кое треба да обезбеди заштита од било каква форма на вознемирување. Испитаничка во фокус група [45, огранок во урбана средина]

Имав гволеми очекувања од партиското раководство. Меѓутоа, тоа резултирало со заладување на односите и прекин на комуникацијата [не само] од страна на партиските членови, туки и од пријателите. Тоа имаше силно влијание и на мојот политички и личен живот. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

На прашањето кои се начините на кои може да се сузбие насилството врз жените во политичките партии, испитаниците ја истакнуваат партиската регулатива. Тие предлагаат да се воспостават превентивни механизми, но, и да се санкционира несоодветното однесување. Акцентот се става на постоењето насоки како соодветно да се постапува со проблемите, кои би биле групирани по теми и тип на насилство.

Испитаниците се едногласни дека за ефективна борба против НВЖ во политичките партии неопходно е да постои синергија помеѓу сите чинители и одреден степен на политичка зрелост. Се тежнее тоа да се постигне преку регулатива во која се содржани и санкции. Меѓутоа, во

ментов не постојат ниту институции ниту механизми со кои може ефективно да се дејствува по овој проблем. Исто така, неопходна е и инклузивна едукација за насилството врз жените во политиката за да може да се надминат стереотипите и предрасудите, и за да се создаде атмосфера на доверба и родова сензитивност.

Вонашата земја постојат закони и регулатива, но, за жал, истите се нефункционални и од таа причина многу жени политичарки не ги пријавуваат инцидентите, или пак кога ќе ги пријават, тие не добиваат одговор од институциите. Испитаничка во фокус група [53, огранок во урбана средина]

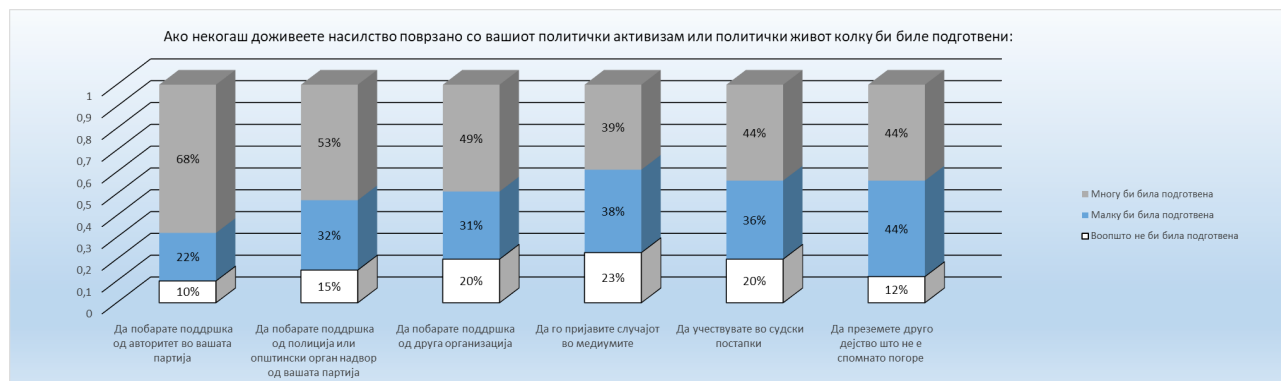
Институциите не се ангажираа соодетно за да се разреши мојот случај [малтретирање на работното место поради политички активизам]. Испитаничка во фокус група [26, огранок во урбана средина]

Не сум запознаен дека постои регулатива која ги штити жените кои се политички активни од [различен тип на насилство, не само во политиката, туку и генерално во општеството.] Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Сметам дека треба да постојат соодветни закони за заштита, особено на жените политичарки, бидејќи тоа автоматски ќе важи и за политичките партии. Доколку чекаме секоја политичка партија да подготви регулатива за своето членство, нема да постои едно единствено решение за сите, и плус нема да има гаранција дека сите ќе ја следат регулативата. Испитаничка во фокус група [42, огранок во урбана средина]

Треба да постојат правила во секоја политичка партија. Најпрво треба да работиме на нашите внатрешпартиски релации и однесување, а потоа на сè останато. Во секоја политичка партија треба да постои регулатива, правилници и кодекси, потоа закон, подзаконски акти, и да не заборавиме, поголема едукација за сите политичари. Испитаничка во фокус група [58, огранок во урбана средина]

Освен партиските раководства, учесниците идентификуваа неколку други чинители покрај оние кои се „очигледни“, односно **правосудниот систем, полицијата и медиумите** кои имаат споделена одговорност за надминување на насилството врз жените во политичките партии. На прашањето до колкава мера се чувствуваат подготвени да го пријават доживеаното насилство кај разни надлежни органи, повеќето жени политичарки ги споменуваат горенаведените чинители. Меѓутоа, зачудува тоа што дури 44 проценти би преземале нешто друго или пак воопшто не би преземале нешто во врска со тоа. Веројатна причина за таквото непостапување е незадоволството со начинот на кој се постапува по предметите, особено немањето последици за сторителите.

Според некои испитаници, **Клубот на пратенички** може да има главна улога за иницирање измени на постоечките закони, за да ги вклучат сите форми на насилство, како и конкретни мерки за превенција на насилството и санкционирање. Освен тоа, надлежните министерства, односно *Министерството за труд и социјална политика*, и особено *невладините организации*, беа издвоени како клучни во вршењето влијание преку проекти за едукација и информирање на јавноста. Отсуството на свесност — дури и кај жените кои се политички активни — покажува дека во борбата против насилството врз жените во политиката неопходно е да се усвои повеќестран пристап со сите чинители.

Потребно е да постои строга регулатива која ќе важи само за жените кои се политички активни, но, и закони со кои ќе се уреди постапувањето при злоупотреба, навреди и насилство, започнувајќи со полицијата, судовите, обвинителството и женските организации. Испитаничка во фокус група [49, огранок во рурална средина]

Постојат закони за дискриминација и семејно насилство, но, не постои закон или регулатива која директно ги штити жените во политиката. Исто така, проблем е тоа што жените од различни политички партии не се поддржуваат меѓу себе, и тоа е голем минус во борбата против насилството врз жените во политиката. Испитаничка во фокус група [62, огранок во урбана средина]

Решението не е секогаш во законот- ние исто така имаме вина, институциите се политизирани, судството е нефункционално, и жените политичарки не си даваме поддршка едни на други. Испитаничка во фокус група [39, огранок во урбана средина]

Не знам каде се пријавува насилство врз жена политичарка. Каде да се пријави кога воопшто не е предвидено како кривично дело. Таквото насилство ретко се пријавува, и тоа не само во политиката. Тешко може да се докаже и санкционира. Освен тоа, немам доверба во институциите дека ќе го разрешат случајот. Испитаничка во фокус група [55, огранок во урбана средина]

Заклучоци и препораки

Насилството врз жените во политиката е недоволно разбран и доста комплексен проблем во Северна Македонија. Иако квотите и заедничките заложби помогнаа да се намали родовиот јаз во политиката, сепак политичките партии и генерално политичкиот систем не се справуваат со насилството врз жените во политичките партии. Овој пропуст делумно се должи на тоа што постои недоволно разбирање за тоа што претставува насилство. Дури и голем број жени кои се активни во политиката сметаат дека малтретирањето, вознемирувањето и клеветите се цената која ја плаќаат за „грубиот и превртливиот“ карактер на политиката. Неколку испитаници во ова истражување не го препознаваат неприфатливото однесување во нивната партија дека тоа е неопходно насилно однесување, во споредба со несоодветното однесување кон нив надвор од партијата. Поради групниот карактер на партиската активност, за многумина е тешко да поверуваат дека може да станат жртва на некој кој припаѓа на нивната страна.

Дури и кога учесниците во истражувањето ги препознаваат или говорат за насилни инциденти, кај нив постои малку доверба дека доколку го пријават насилството ќе има последици по сторителите. Прегледот на релевантните партиски документи покажа дека не постојат регулатива и санкции за насилно однесување, коешто значи дека жените кои се жртви на насилство добиваат мала или никаква официјална заштита. Жените во политичките партии се плашат дека ќе бидат исклучени или изолирани од нивните колеги доколку пријават насилство. Иако степенот на учество и влијание на улогата на жените во политичките партии се засегнати од конзервативните и традиционалните стереотипи, сепак влијанието на насилството врз жените активисти има клучни импликации за интегритетот на демократските процеси.

Водењето целисходни дискусии за родово базираното насилство и внатрешнопартиското однесување е доста сензитивен процес со многу предизвици. Меѓутоа, дискусиите по фокус групи во ова истражување покажаа дека жените во политичките партии се подготвени да ги разгледаат причините, ефектите, како и механизмите за ублажување на насилството врз жените во политиката. Очигледно е дека постои подготвеност, независно на партиската определба, за да се преземаат активности за превенција, едукација и заштита на жените политичарки.

Препораки

Поголем број од следните препораки произлегоа директно од дискусиите во фокус групи и од интервјуата со испитаниците во ова истражување.

Препораки за раководствата на политичките партии

- Поголема отвореност и подготвеност да се дискутира за концептот на политичко насилство.
- Признавање дека постојат разни форми на насилство [кои се вон нивна моќ] во рамки на нивните политички партии.
- Јавно искажување на политичка волја за надминување на НВЖ во политиката и придржување до политичкиот дијалог во врска со НВЖ во политиката.
- Организирање заеднички активности на натпартиска основа за да се подигнува свеста и да се спречи насилството во политиката, особено кон жените во политиката.
- Воведување внатрешни процедури во партиите за да се отворат дискусии за механизмите со кои ќе се регулира однесувањето на членовите, особено кон жените членки на партијата.

- Документите со кои се уредува однесувањето помеѓу партиските членови се јавни и пристапни, и информирање на партиските членови за постоењето на тие документи.
- Спроведување преглед на вантрешните процеси и внатрешпартиско однесување со цел да не постои толеранција за култура на вознемирување и малтретирање.
- Да се размисли да се обезбеди заштита [правна и психолошка] за жени политичарки кои се носители на јавни функции.
- Создавање на култура за јавно искажување почит и соодветно однесување со сите жени во политиката, генерално, а не само кон членките.
- Подготовка на робуствен процес за постапување по пријавени инциденти во партијата, согласно меѓународните стандарди за правичност и транспарентност, и со тоа создавање атмосфера на доверба и охрабрување на жртвите да проговорат.
- Воспоставување интердисциплинарен експертски панел или комисија, составен од членови на политичката партија од различни области и експертиза, кои се подготвени да се справат со сите приговори од жени или за инциденти на насилство врз жени кои се партиски членки и функционери.
- Формирање локални или регионални мултидисциплинарни тимови да работат во урбаните и руралните области со жени со најразлична заднина.
- Да се земе предвид санкционирање и разрешување од партиски функции на членови кои се сторители на разни форми на насилство

Препораки за женските организации и жените политичарки

- Подигнување на свеста во партиите и информирање на членството за различните типови и под-типови на насилство, кои се класифицирани, со цел тие да ги препознаваат и пријавуваат.
- Обезбедување поддршка и информации за членките во врска со пријавени инциденти на насилство.
- Да се земат предвид измени и дополненија на регулативата на женските ограноци за да се вклучат клаузули за заштита на членството од насилство.
- Активно промовирање на женската солидарност и поддршка за жените жртви на насилство. Јавна поддршка за жртвите и говорење во јавност за различните форми на насилство со кои се соочуваат жените во политиката.
- Да се размисли за формирање меѓупартиска коалиција помеѓу женските ограноци на политичките партии кои би потпишале декларација за етика и за заеднички активности со кои ќе се осуди насилството врз жените во политиката.
- Да се размисли за континуирана повеќепартиска јавна кампања за подигнување на свеста за НВЖ во политиката.
- Придржување до заедничката работа и унапредување на женската меѓупартиска солидарност, преку покажување позитивни примери за соработка и доверба.
- Користење на Клубот на пратенички како форум за дискусија и за поставување на правила за соработка и солидарност во однос на заштитата на жените во политиката, на правни и други начини.

- Организирање едукативни активности и кампањи за соодветно препознавање и борба против разни форми на насилство.

Препораки за државните институции

- Признавање дека постојат посебни форми на насилство кое е насочено кон жените во политиката.
- Обезбедување заштита на жртвите на политички базираното насилство во рамки на државната администрација и во земјата.
- Обезбедување едукација и обуки за државната администрација за ефективно препознавање и соодветно постапување со случаите на политичко насилство, особено кон жени кои се политички активни.
- Создавање механизми и регулатива за заштита на жените во политиката.
- Подготовка на закони и/или процедури за подобра застапеност на жените на лидерски позиции во рамки на државната администрација.
- Воспоставување на специјализирано, меѓуинституционално тело кое ќе постапува по случаи и инциденти на насилство.
- Да се обезбеди буџет за програми и прифатилишта на локално и регионално ниво за жртви на политички базирано насилство, особено за жени.
- Да се размисли за санкционирање на сторителите на политичко насилство.
- Сензитивизирање на судството, локалните и регионалните власти, и сектори во министерствата и инспекторатите за постапување по случаи на политичко и родово базирано насилство во повеќе појавни форми и начини на кои се манифестира [на работното место, на избори, во приватниот живот].

Препораки за медиумите

- Прифаќање на клучната улога која ја имаат медиумите да објавуваат за различните форми на насилство кон жени кои се политички активни, како и за превенцијата на насилството и изложеноста на жените на насилство.
- Прифаќање на нивната одговорност и улога за јавно експонирање на стереотипи и сексистички јазик.
- Негување позитивен имиџ за жените политичарки, воздржување од употреба на сексистички јазик и стереотипи кога се известува за политичките активности на жените или за случаите на вознемирување и насилство.
- Обезбедување специјални едукативни активности за новинарите кои известуваат за политика или избори за да се подготват да известуваат за и да покриваат инциденти или закани за насилство врз жени во политиката.
- Медиумското внимание да се насочи на позитивни приказни, а не да се дава простор на сторителите на насилство кои ги користат медиумите за да се насочат кон жени кои се политички активни.
- Вклученост во континуирана медиумска кампања против стереотипи и сексизам и насилство кон жени во политиката.

Препораки за граѓанското општество

- Вниманието да се насочи кон подигнување на свеста за присуството и влијанието на насилството врз жени кои се политички активни во општеството во целина.
- Организирање на активности со повеќе вклучени чинители и континуирани активности за кампања ширум земјата.
- Организирање едукативни активности со повеќе чинители и кампањи за да се крене гласот против насилството во политиката, особено врз жените.
- Обезбедување наменска помош и поддршка за жените кои се жртви на политичко насилство.
- Организирање на дискусии во форма на јавни формули во секоја општина и на регионално ниво за размена на мислења и искуства за начините за ефективна борба против разните форми на насилство, стереотипи, сексистички, потпалувачки говор и говор на омраза кон жените во политиката.
- Разгледување и редовно објавување на експертски трудови на темите, за типовите и подтиповите на насилство врз жените во политиката, и студии за разрешување на случаите.
- Истражување на поврзаноста помеѓу културолошките стереотипи, менталитетот, и насилството врз жените кои се политички активни.
- Обуки и работа со медиумите за препознавање и известување за насилството врз жените во политиката.
- Обезбедување pro bono правни услуги за жени политичарки кои се жртви на насилство или под закана за насилство.
- Обезбедување вештини за активистите со цел да им се овозможи на жените кои не се политички активни да добијат проактивна улога во политичките партии, за зајакната политичка застапеност во земјата.
- Подготовка на активности и кампањи кои ќе помогнат во општеството да се стави крај на толеранцијата за насилството во целина, особено кон жените.
- Ангажирање и на жените и на мажите во разни активности и сесии за обука за да се запознаат со сите типови на политички базирано насилство и заеднички да изнајдат решенија.
- Организирање активности за размена на искуства и знаења од жени политичарки од сестринските партии и од институциите на ЕУ, и организирање меѓународни дебати и форуми.

БЕЛЕШКИ

БЕЛЕШКИ

